

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Poslovni sekretar

KO JE PLAČA LE ŠE KOT ŽEPNINA

Mentor: mag. Marina Trampuš
Lektor: Tanja Ahačič, prof.

Kandidat: Maja Jovanović

Kranj, april 2008

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici gospe mag. Marini Trampuš, da mi je štiri mesece stala ob strani in mi s svojimi strokovnimi nasveti pomagala pri diplomski nalogi.

Zahvaljujem se tudi lektorici prof. Tanji Ahačič, ki si je poleg svoje redne službe vzela čas in lektorirala mojo diplomsko nalogo.

Posebna zahvala pa gre mojemu štiri mesece staremu sinku Vidu, da je cele noči spal in mi omogočil, da sem lahko pozno v noč bedela pri pisanju diplomske naloge ter mojemu partnerju, da me je spodbujal, mi pomagal pri skrbi za sina, gospodinjskih opravilih, poleg tega pa še zaradi pomanjkanja spanca, prenašal moje trenutke nejevolje.

Zahvaljujem se tudi mami, očetu, tašči in tastu, da so mi z varstvom sinka omogočili, da sem se včasih tudi med vikendom posvetila pisanju diplomske naloge.

IZJAVA

» Študentka Maja Jovanović izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Marine Trampuš. »

» Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah
dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole. »

Dne:

Podpis:

POVZETEK

Smo v času velikega nezadovoljstva; na eni strani so ljudje, ki so primorani delati za malo denarja in trideset dni v mesecu preživeti kar se da skromno ter na drugi strani nekateri, ki se jim zdi sramotno nakupovati v trgovinah z blagom nižje kakovosti ter luksuznim življenjem. Zato se mi zdi skrajno pomembno, da se v tej diplomski nalogi poglobim v teme, povezane z problematiko, ki pestijo Slovenijo in vsaj poskušam razumeti življenje prvih in slednjih tudi z drugih vidikov.

V prvem teoretičnem delu se bomo osredotočili na temo o delu samem, o našem zaslužku, inflaciji in s tem povezanimi cenami ter značilnostmi naših gospodinjstev. V drugem raziskovalnem delu, pa bomo s pomočjo anket poskušali ugotoviti, kako drago je življenje za Slovence v resnici.

Namen diplomske naloge je ugotoviti, ali se je po vstopu v Evropsko unijo in s tem povezanimi podražitvami na vseh področjih življenje pri nas spremenilo in kako oz. je ostalo isto kot pred našim vstopom.

KLJUČNE BESEDE

- inflacija
- podražitve
- plača
- stavka
- cene življenjskih potrebščin

ABSTRACT

We are in time of large dissatisfaction; on one side of people, that they are made work for little money and gone through heavily in month thirty days and on the other side of some that them looks shamefully to shop in trades with goods more lowly quality and de luxe life. That is why it looks to me like extremely important, that I immerse myself in vertex in this dissertation, connected to problems, that they press Slovenia and I am trying at least to understand life of first and of the latter also from others points of view. In first-theoretical part will centre on theme concerning part alone, concerning our income, to inflation and with this connected prices and features of our housekeepings. In other-research part, we will be trying to find with the help of surveys, how expensive life for Slovenien in truth is. Intention of dissertation is to find or is round entry to European union and with this connected price increases on all fields life in our country changed and some or stayed the same as before aur entry.

KEYWORDS

- inflation
- price increases
- salary
- strike
- prices of life necessities

KAZALO VSEBINE

ZAHVALA.....	2
POVZETEK.....	4
ABSTRACT.....	5
1 UVOD	8
1.1 Predstavitev problema	8
1.2 Metode dela	8
2 VREDNOTENJE DELA	9
3 PLAČA, NADOMESTILO PLAČE, DRUGI OSEBNI PREJEMKI, POVRAČILO STROŠKOV V ZVEZI Z DELOM	10
3.1 Socialni, ekonomski in motivacijski vidik plače	11
3.2 Osnovna plača	11
3.3 Dodatki	12
3.4 Delovna uspešnost in stimulatívni del plače	12
3.5 Nadomestila plače	12
3.6 Bruto, neto plača	13
3.7 Plača v pogodbi o zaposlitvi	14
3.8 Seznanjenost delavca glede plač	14
3.9 Izplačilo plače	15
3.10 Povračila stroškov v zvezi z delom	15
4 MINIMALNA PLAČA	17
5 RAVEN CEN, INFLACIJA, VRSTE INFLACIJE, NJENI DEJAVNIKI IN POSLEDICE	18
5.1 Kaj je raven cen in kako je določena	18
5.2 Opredelitev inflacije	18
5.3 Vrste inflacije	19
5.4 Vzroki naraščanja ravni cen	21
5.5 Vloga inflacijskih pričakovanj	22
5.6 Posledice inflacije	23
5.7 Inflacija v letu 2007	24
6 CENE ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN	25
6.1 Kruh, bela štruca, 1 kilogram	26
6.2 Jajca 10 komadov	26
6.3 Mleko 1 liter	27
6.4 Olje 1 liter	27
6.5 Krompir 1 kilogram	27
6.6 Sladkor 1 kilogram	27
7 ANALIZA IN INTERPRETACIJA ANKETE	29
7.1 Problem in cilj	29
7.2 Opis in analiza raziskave	29
7.3 Rezultati	29

7. 3. 1	Spol anketirancev	29
7. 3. 2	Starost anketirancev	30
7. 3. 3	Status anketirancev	30
7. 3. 4	Izobrazba anketirancev	30
7. 3. 5	Mesečni dohodek	31
7. 3. 6	Mnenje o vašem osebnem dohodku	31
7. 3. 7	Število oseb v gospodinjstvu	31
7. 3. 8	Mesečni izdatki za položnice	32
7. 3. 9	Shajanje z dohodkom	33
7. 3. 10	Varčevanje denarja	33
7. 3. 11	Kje nakupujete?	33
7. 3. 12	Ali pogledate ceno na artiklu?	34
7. 3. 13	Primerjate cene s konkurenčnimi?	34
7. 3. 14	Kako nakupujete oblačila, obutev?	35
7. 3. 15	Letni dopust	35
7. 3. 16	Stanovanjsko razmerje	35
7. 3. 17	Lastnik nepremičnine	36
7. 3. 18	Število avtomobilov v gospodinjstvu	36
7. 3. 19	Mesečna poraba za rekreacijo, kulturo	37
7. 3. 20	Mesečna poraba za kavarne, restavracije	37
7. 3. 21	Je cena za liter mleka primerna?	37
7. 3. 22	Koliko bi odšteli za liter mleka?	38
7. 3. 23	Je cena za kilogram kruha primerna?	38
7. 3. 24	Koliko bi odšteli za kilogram kruha?	39
7. 3. 25	Dobite cenejši kruh v trgovini tudi popoldne?	39
7. 3. 26	Podražitve	39
7. 3. 27	Stavke	40
7. 4	Interpretacija	40
8	ZAKLJUČEK	43
9	VIRI IN LITERATURA	44
10	PRILOGA	45
10.1	Anketa	45

1 UVOD

1.1 PREDSTAVITEV PROBLEMA

V tem diplomskem delu želimo predstaviti problem, ki je naš vstop v Evropsko unijo in s tem uvedba evra kot našega plačilnega sredstva. Ta nas je pripeljal do katastrofalnih podražitev na vseh področjih, le te pa vodijo v splošne stavke, za katere se odloča vse več nezadovoljnih ljudi. Včasih smo lahko rekli, da so obstajali trije sloji ljudi; bogati na najvišji ravni, ljudje s povprečnim osebnim dohodkom na srednji in revni ljudje na najnižji ravni. Danes je drugače. Menimo, da srednjega sloja sploh več ni. V glavnem so padli, in sicer nižje kot so bili. Denarne nagrade, ki si jih deli vodstveni kader, je potrebno porazdeliti med delavce in jim s tem zagotoviti normalno življenje. Tako do takih trenj, ki smo jim priče te dni, gotovo sploh ne bi prišlo. Pošteno zaslužen denar je bolj cenjen in tudi previdneje zapravljen kot denar zaslužen na nepošten način. Slednjega je zelo veliko v Evropi, vedno več pa se pojavlja tudi pri nas, saj si s takim delom vsak na svoj način želi zagotoviti normalno življenje. Cene imamo evropske, plače pa ostajajo iste kot so bile pred vključitvijo v Evropsko unijo. In dokler bo tako, bo naše življenje stresno, težko in polno nezadovoljstev, saj se še tako mala stvar suče okoli denarja.

1.2 METODE DELA

V teoretičnem delu si bomo pomagali s strokovno literaturo, saj diplomsko delo obsega področja, pri katerih so stvari že utemeljene, dokazane in jih ne moremo spreminjati.

V raziskovalnem delu pa smo med naključno izbrane ljudi razdelili ankete, ki so zaradi dokaj osebnih stvari v zvezi z osebnimi financami anonimne, prerazporejene glede na spol, starost, izobrazbo, osebni dohodek, mesečne stroške, člane v gospodinjstvu ... Rezultate bomo prikazali s tabelami in grafi ter jih analizirali.

Obiskali bomo tudi štiri konkurenčne trgovine z živili in primerjali cene najbolj osnovnih živil. Za te je v zadnjem času značilno, da njihove cene rastejo, a kljub temu si jih moramo zagotoviti, saj so temelj naše prehrane. Naj jih navedemo le nekaj; mleko, kruh, jajca, meso itd.

2 VREDNOTENJE DELA

Vrednotenje dela obravnava razporejanje in delitev tistega dela novoustvarjene vrednosti, ki je namenjen za osebno potrošnjo delavcev. Obravnava torej tisti del procesa družbene reprodukcije, ko dohodek, ali del dohodka, ki je namenjen za osebne dohodke, prehaja v osebno lastnino in ga delavci prisvajajo za pokrivanje svojih osebnih potreb. To dejstvo prehajanja družbenih sredstev v osebno lastnino daje vrednotenju dela poseben pomen. Lahko ugotovimo, da se na področju vrednotenja dela najbolj izrazito izkazuje usklajenost ali neusklajenost družbenih, kolektivnih in individualnih interesov v procesu družbene reprodukcije. (Uhan, 1989, stran 1)

Največji del konfliktov v združenem delu, še posebej tistih najtežjih, ko delavci protestno prekinejo delo, nastaja prav zaradi nesorazmerij pri delitvi ali zaradi nesprejemljivih posegov na področju vrednotenja dela. (Uhan, 1989, stran 2)

Kljub prigovorom, da delo nima vrednosti in da je izraz vrednotenja dela v nasprotju s spoznanji politične ekonomije, je izraz vrednotenja dela za navedeni pojem ustrezen. Tu ne gre za obravnavanje cene dela in vrednosti dela z uporabo denarnih enot kot merila, ampak za obravnavanje dela kot prispevka, katerega količino in kakovost pri merjenju oziroma ocenjevanju lahko izrazimo le z dogovorjenimi relativnimi razmerji. Ta relativna razmerja določamo najprej za vsako delo. Nato pa v skladu z organizacijo dela, zlasti v odvisnosti od stopnje delitve dela v določeni organizaciji ugotavljamo v določenem delovnem procesu delež vsakega delavca, pravimo tudi prispevek delavca, njegovo udeležbo v rezultatu dela, na podlagi katere bo udeležen pri delitvi rezultatov dela. (Uhan, 1989, stran 2)

Torej bi lahko rekli, da je delo zavestna aktivnost posameznika, v kateri uporablja svoje sposobnosti z namenom, da ustvari dobrino v obliki proizvoda. Za opravljeno delo dobimo plačilo. Včasih je človek za opravljeno delo dobil oblačila, kurjavo, pšenico, ječmen in tako blagovno plačilo je bilo za preživljanje cele družine. Danes takega načina plačevanja ne poznamo več. Delo opravljamo le še za denar in to je naša plača.

3 PLAČA, NADOMESTILO PLAČE, DRUGI OSEBNI PREJEMKI, POVRAČILO STROŠKOV V ZVEZI Z DELOM

Plača je plačilo, do katerega ima delavec pravico v zameno za svojo obvezo, da bo opravljal delo za delodajalca. Kot je glavna obveznost delavca, da opravlja delo, ki je predmet pogodbe o zaposlitvi, tako je glavna obveznost delodajalca, da delavcu za to delo plača. (Kresal, 2000, stran 17)

Plača je naš osnovni vir sredstev, s katerimi preživljamo sebe in svojo družino. Plačilo naj bi bilo tako, da človeku omogoča dostojno življenje, čeprav vemo, da danes v praksi to ne drži. Delodajalec poskuša delavcu plačo zmanjšati na minimum, sam pa si poskuša ustvariti večji kapital.

V skladu s določbo 1. odstavka 43. člena Splošne kolektivne pogodbe je plača sestavljena iz:

- osnovne plače
- dodatkov
- dela plače na podlagi doseganja delovne uspešnosti
- dela plače iz naslova uspešnosti poslovanja.

(Kresal, 2000, stran 42)

Za čas, ko smo z dela odsotni, plače ne prejemamo, vendar pa imamo pravico do nadomestila plače. Gre za odsotnosti zaradi osebnih okoliščin:

- rojstvo otroka
- poroka
- smrt bližnjega sorodnika
- selitev
- Izobraževanje.

(Kresal, 2000, stran 42)

Poleg plače in nadomestila plače Splošna kolektivna pogodba predvideva, da ima delavec pravico tudi do drugih osebnih prejemkov, med katere uvršča:

- regres za letni dopust
- jubilejne nagrade
- odpravnino ob upokojitvi
- solidarnostne pomoči.

(Kresal, 2000, stran 43)

Nadalje ima delavec pravico še do povračil stroškov v zvezi z delom. Naj naštejemo le nekaj najbolj tipičnih povračil, ki se pojavljajo v naših veljavnih predpisih:

- povračilo stroškov za prehrano
- povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela
- terenski dodatek (za delo na terenu)
- povračilo stroškov na službenem potovanju (dnevnice)

- kilometrina (povračilo stroškov za uporabo lastnega avtomobila v službene namene).
(Kresal, 2000, stran 44)

3.1 SOCIALNI, EKONOMSKI IN MOTIVACIJSKI VIDIK PLAČE

- Socialni vidik plače se izraža predvsem v zahtevi po zagotavljanju kontinuitete plače, kar pomeni, da delavec ni upravičen do plače le takrat ko dela, za dejansko opravljeno delo, ampak tudi v primerih ko ne dela; letni dopust, porodniška, boleznine, rojstvo otroka, poroka ... Država določa minimalno plačo, kar pomeni, da ščiti delavca, saj mu s tem omogoča dostojno življenje. Tako plača ni le dogovor delodajalca in delavca, kar bi tudi lahko označili za socialni vidik.
- Za delodajalca smo delavci strošek oz. so strošek naše plače, zato vsak delodajalec stremi k temu, da delavcu izplača čim manjšo plačo. Tako mu uspe zmanjšati stroške proizvodnje, poveča pa se mu dobiček; znižanje cen proizvodov in s tem večja konkurenčnost. Tu gre torej za ekonomski vidik.
- Pri motivacijskem vidiku pa ima delodajalec interes, da vpliva na motivacijo delavca, saj bo delavec svoje delo bolje opravljal, če bo vedel, da bo za boljše delo ustrezno nagrajen. Zato plače niso le strošek, ampak tudi izredno pomemben instrument motivacije delavcev: za boljše opravljeno delo višje plačilo, za slabše nižje.
(Kresal, 2000, stran 18, 19)

3.2 OSNOVNA PLAČA

Osnovna plača je pojem, ki se nanaša na točno določenega delavca in na konkretno pogodbo o zaposlitvi. Vsebovana mora biti v pogodbi o zaposlitvi. S pogodbo o zaposlitvi pa stranki ne moreta določiti poljubne višine osnovne plače, potrebno je upoštevati določbe zakonov in kolektivnih pogodb, ki urejajo višino plače.

Osnovna plača je pomembna kategorija, saj predstavlja osnovni prejemek oziroma plačilo, do katerega je upravičen delavec, poleg tega pa jo veljavni predpisi določajo kot osnovo za izračun številnih dodatkov k osnovni plači, nadomestil plače in nekaterih drugih prejemkov iz delovnega razmerja.
(Kresal, 2000, stran 45)

Upoštevajoč Splošno kolektivno pogodbo pripada osnovna plača delavcu za polni delovni čas, vnaprej določene delovne rezultate in normalne delovne pogoje v višini, ki ne more biti nižja od ustrezne izhodiščne plače. (Kresal, 2000, stran 45)

3.3 DODATKI

Zaradi različnih razlogov v skladu z veljavnimi predpisi delavcu poleg osnovne plače pripadajo tudi razni dodatki. Gre za različne okoliščine, ki upravičujejo večjo odmero za opravljanje takšnega dela in temu primerno se plača poviša (delovni čas, ki je delavcu manj ugoden, posebne obremenitve, nevarnosti pri delu). Dodatki delavcu pripadajo za pogoje, ki niso upoštevani pri vrednotenju delovnega mesta in pri določitvi osnovne plače.

Dodatek posebne vrste je dodatek na delovno dobo. Gre za periodično povečevanje plače za določen odstotek od osnovne plače na vsako izpolnjeno leto delovne dobe. (Kresal, 2000, stran 47)

3.4 DELOVNA USPEŠNOST IN STIMULATIVNI DEL PLAČE

V preteklosti je bila višina plače odvisna od doseženih rezultatov delavca (plačilo na akord). Z razvojem se je postopno uveljavila plača, ki se določa na čas, delovna uspešnost pa se upošteva kot korektiv.

Delovna uspešnost delavca se mora ugotavljati, ocenjevati in nagrajevati po objektivnih in vnaprej določenih kriterijih, ki so delavcu znani že pred začetkom opravljanja dela. Ugotavljamo jo lahko za posameznika, za posamezno zaključeno skupino delavcev ali pa za vse delavce skupaj. Pri kompleksnejših delih težko ugotavljamo uspešnost posameznika, zato pogosto ocenjujemo uspešnost skupine, kateri pripada delavec ali pa kar preko poslovnega izida celega podjetja.

Splošna kolektivna pogodba pozna poseben sestavni del plače, ki pripada delavcu na podlagi delovne uspešnosti. Gre za stimulativen del plače, ki je spremenljiv in odvisen od tega, kakšno delovno uspešnost doseže delavec. (Kresal, 2000, stran 46)

Torej, če delavec dosega dobre delovne rezultate, dobi višjo plačo in če dosega slabše rezultate, dobi nižjo plačo.

3.5 NADOMESTILA PLAČE

Nadomestila plače pripadajo delavcu v primeru različnih odsotnosti z dela, kot to določajo zakon in kolektivne pogodbe. Delavec ima pravico do nadomestila plače za začasno presežne delavce, za trajno presežne delavce, ki so invalidi ali starejši, za čas čakanja na delo, zaradi osebnih okoliščin, izobraževanja ... (Kresal, 2000, stran 47)

V zvezi z nadomestilom za čas odsotnosti zaradi bolezni ali poškodbe, je nadomestilo plače do 30 dni dolžan zagotoviti delodajalec v skladu s kolektivno pogodbo. Nadomestilo znaša najmanj 80% osnove, za poklicno

bolezen ali poškodbo pa 100% osnove (osnova je plača delavca za pretekli mesec). Od 31. dne zadržanosti z dela, pa se nadomestilo plače zagotavlja iz zdravstvenega zavarovanja v breme Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Višina le tega je 100% osnove v primeru poklicne bolezni, 90 % za bolezni in 80% za poškodbe izven dela. Zakon določa, da nadomestilo ne more biti nižje od zjamčene plače in ne višje od plače, ki bi jo delavec dobil, če bi delal. Zakon izrecno določa, da delavec ni upravičen do nadomestila, če v času, ko ne dela, opravlja pridobitno delo. (Kresal, 2000, stran 49)

Pri odsotnosti zaradi porodniškega dopusta znaša nadomestilo plače 100% osnove (povprečna plača v zadnjih 12 mesecih pred nastopom). Tudi tu zakon določa, da nadomestilo ne more biti nižje od zjamčene plače.

Za nekatera druga nadomestila višino določajo kolektivne pogodbe. Za čas letnega dopusta, smrt bližnjega sorodnika, selitev ... je višina osnove 100% (plača delavca za pretekli mesec za poln delovni čas).

Kolektivne pogodbe določajo višino nadomestil tudi v zvezi s pravicami presežnih delavcev. Prav tako so tu tudi nadomestila za stavke, vendar le pod določenimi pogoji.

3. 6 BRUTO, NETO PLAČA

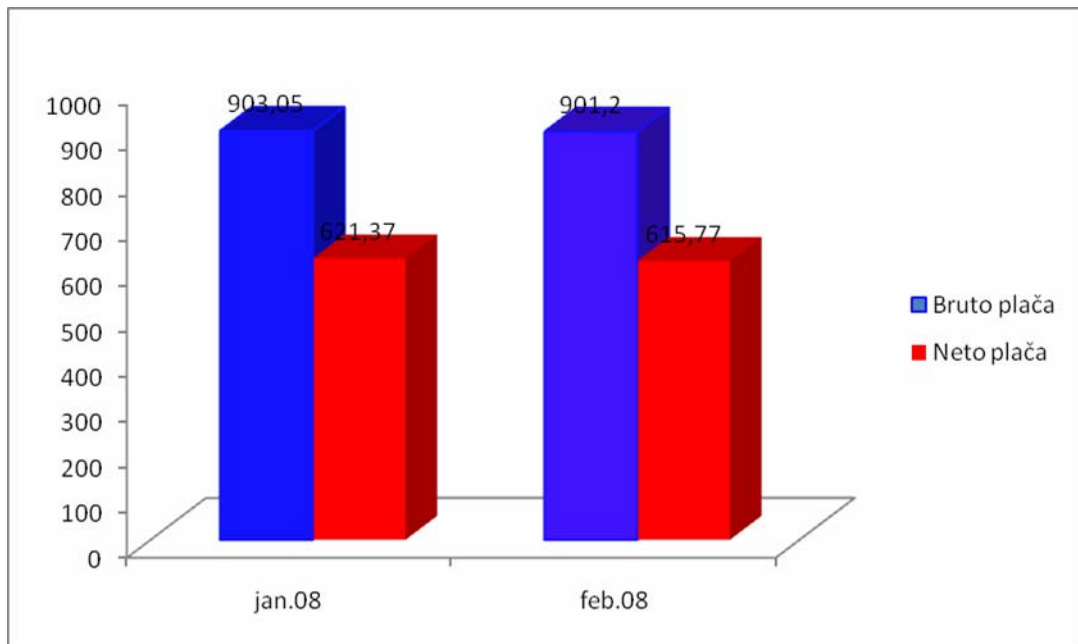
Bruto plača je znesek, od katerega še niso odšteti zneski davkov in prispevkov, ki se plačujejo od plače. Če od bruto plače odštejemo vse davke in prispevke, ki jih predpisuje zakonodaja, dobimo neto plačo. Zavezanec za davke in prispevke od plače je delavec (plačujejo se od njegove bruto plače), obračuna pa jih delodajalec. Neto plača predstavlja znesek, ki ostane delavcu, ko jo delodajalec delavcu izplača. (Kresal, 2000, stran 50)

Določene prispevke in davke pa mora plačati tudi delodajalec. Če bruto plači prištejemo še obvezne dajatve, katerih zavezanec in plačnik je delodajalec, dobimo strošek dela. Ta nam pove, kolikšen strošek za delodajalca v celoti predstavlja zaposlitev delavca. (Kresal, 2000, stran 50)

Temeljna kategorija je bruto plača. Plača delavca obsega bruto plačo tako znesek, ki ga delodajalec izplača neposredno delavcu in s katerim delavec lahko razpolaga, kot tudi del plače, s katerim delavec ne more razpolagati, saj predstavlja obvezne dajatve delavca. (davek)

Ko govorimo o plači, je mišljena bruto plača, če ni posebej omenjeno, da gre za neto znesek. V zakonih, predpisih in kolektivnih pogodbah so plače navedene v bruto zneskih, razen če ni izrecno drugače navedeno.

Primer:

Slika 1: Prikaz bruto in neto plače trgovcev v trgovini na drobno, pretežno z živili v evrih

3.7 PLAČA V POGODBI O ZAPOSLOTVI

Ena od bistvenih sestavin pogodbe o zaposlitvi je seveda plača. Naša plača je odvisna od tega, za katero delovno mesto smo sklenili delovno razmerje oziroma na katero delovno mesto smo razporejeni. S pogodbo o zaposlitvi se osnovna plača določi glede na to, v kateri tarifni razred je delovno mesto razvrščeno. V posamezne tarifne razrede se razvrščajo delovna mesta, ne delavci. Delavci se razporejajo na posamezna delovna mesta. Osnovno plačo jim določimo glede na to, v kateri tarifni razred je razvrščeno delovno mesto, za katerega nastopamo delo.

Primer:

Če je delavec sklenil delovno razmerje za delovno mesto, za katerega se zahteva V. stopnja izobrazbe in je to delovno mesto razvrščeno v V. tarifni razred, se bo osnovna plača določila glede na V. tarifni razred, ne glede na morebitno višjo stopnjo izobrazbe, ki jo ima delavec. (Kresal, 2000, stran 52)

3.8 SEZNANJENOST DELAVCA GLEDE PLAČ

Za položaj delavca ni pomembna le določitev njegovih pravic z zakonom, ampak tudi to, da delavec ve, kakšne so njegove pravice in da je z njimi seznanjen. Za vse pravice je dolžan poskrbeti sam.

Splošna kolektivna pogodba določa, da mora biti v pogodbi o zaposlitvi določeno delovno mesto, naziv delovnega mesta in pa tarifni razred, v katerega je delovno mesto razvrščeno, poleg tega pa še osnovna plača in dodatki. (Kresal, 2000, stran 52)

Vsak posameznik ima pravico zahtevati od delodajalca pojasnila v zvezi s plačo ali pa pojasnila z drugih področjih delovnih razmerij. Ta mu je dolžan odgovoriti v roku 30 dni.

Na koncu lahko omenimo, da imajo glede seznanjenosti oziroma obveščenosti delavca pomembno vlogo lahko tudi sindikati in njihovi sindikalni zaupniki ter tudi voljeni predstavniki delavcev. (Kresal, 2000, stran 53)

3.9 IZPLAČILO PLAČE

Plača je v denarju izraženo plačilo delavca in se mora izplačati v denarju, ne pa v drugih oblikah, v naravi (boni, hrana, obleka). (Kresal, 2000, stran 117)

Plača se praviloma izplačuje za nazaj. Pri nas se praviloma izplačuje mesečno, mora pa se najmanj enkrat mesečno. Ob vsakem izplačilu mora biti delavcu vročen pisni obračun plače, iz katerega so razvidni vsi podatki v zvezi z višino plače: osnovna plača, dodatki po posameznih vrstah, plača na podlagi uspešnosti, nadomestila plače, bruto plača, zneski prispevkov za socialno varnost, neto plača, davek od osebnih prejemkov, neto izplačilo plače; lahko pa so na istem obračunu tudi drugi osebni prejemki, povračila stroškov, odtegljaji od plače. (Kresal, 2000, stran 118)

3.10 POVRAČILA STROŠKOV V ZVEZI Z DELOM

Splošna kolektivna pogodba določa, da pripada delavcem:

- povračilo stroškov za prehrano med delom, pripada delavcem, ki so zaposleni vsaj za polovični delovni čas, prav tako vsem učencem, vajencem in študentom na praksi. Višino povračila določa tarifna priloga; predvideno je njegovo usklajevanje s porastom življenjskih stroškov, in sicer tako, da se usklajuje vsakih šest mesecev z rastjo cen prehrabnih izdelkov. (Kresal, 2000, stran 77)
- povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela, pripada vsem delavcem enako, ne glede na to, ali so zaposleni za polni ali krajši delovni čas. V skladu s Splošno kolektivno pogodbo višina tega povračila ne more biti manjša od 60% stroškov javnega prevoza, tarifna priloga pa se v zvezi z višino tega povračila sklicuje na že omenjeno Uredbo o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne osnove priznavajo kot odhodek, ki zgornjo mejo zneska določa v višini stroškov za prevoz z javnimi prevoznimi sredstvi pa v obliki kilometrine v višini 15% cene motornega bencina 98-oktanov. (Kresal, 2000, stran 77)

- Povračilo stroškov na službenem potovanju, pripada delavcem, ki so napoteni na službeno potovanje, pod enakimi pogoji. Obsega dnevnicu (povračilo stroškov za prehrano) povračilo stroškov za prenočišče in prevoz. Glede višine teh povračil se tarifna priloga sklicuje na že omenjeno uredbo; delavcu pripadajo v višini z uredbo določenega zgornjega zneska. Za povračilo stroškov prenočevanja npr. znesek po predloženem računu, ki ga odobri delodajalec, za povračilo stroškov prevoza na službeni poti, pa stroški prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi na podlagi dokazila oziroma računa, za potovanja z lastnim prevoznim sredstvom pa kilometrina v višini 30% cene bencina. (Kresal, 2000, stran 78)
- Terenski dodatek, pripada delavcem, če delajo izven kraja, kjer je sedež delodajalca in izven kraja, kjer je stalno ali začasno prebivališče delavca ter če sta na terenu organizirana prehrana in prenočišče. Višina terenskega dodatka se izplačuje v višini zgornjega zneska, to je v višini 21% dnevnice za službeno potovanje v državi nad 12 ur, tako kot pri službenih potovanjih in prevozih.

Dnevnicu za službeno potovanje v Republiki Sloveniji od 1.6.2006 dalje, ki traja:

- × od 6 do 8 ur = 6,94 evrov
- × od 8 do 12 ur = 9,96 evrov
- × nad 12 ur = 19,93 evrov

Razlika nad uredbo o višini povračil stroškov se všteva v osnovo za davek in prispevke. (<http://ai.ijs.si/mezi/sindikato/povracila.htm#prvic>)

4 MINIMALNA PLAČA

Minimalna plača je najnižja možna mesečna plača, ki jo delavec prejme. Prvič je bila uvedena leta 1995. Do marca leta 1996 se je izplačevala za polni delovni čas in predvidene delovne rezultate, od aprila leta 1996 dalje pa je izplačilo minimalne plače pogojeno le s polnim delovnim časom.

Zakon o določitvi minimalne plače določa, da je minimalna plača najnižje plačilo za delo v polnem delovnem času, da je določena v mesečnem znesku in izplačilo je lahko manjše le v primeru zaposlitve krajši čas od polnega delovnega časa. V zakonu je upoštevano načelo enakosti za vse zaposlene glede pravice do minimalne plače, ne glede na dejavnost ali naravo delodajalca, pri katerem delajo. (<http://mddsz.gov.si>)

Zadnji sprejeti dopolnilni Zakon o določitvi minimalne plače je bil sprejet 2.4.2008 in pravi takole:

Minimalna plača se izredno poveča in za delo opravljeno od 1.3.2008 dalje znaša 566,53 evrov. (<http://mddsz.gov.si>)

V letu 2008 se je minimalna plača s 1.3.2008 zvišala izjemoma, in sicer na podlagi Zakona o dopolnitvi Zakona o določitvi minimalne plače, ki je začel veljati 12.4.2008. Sicer se minimalna plača poveča 1.8. vsako leto in sicer za pričakovano rast cen življenjskih potrebščin, v letu ki jo kot podlago za pripravo državnega proračuna sprejme Vlada Republike Slovenije. Izredno zvišanje minimalne plače v marcu 2008 ne vpliva na to določbo zakona. (<http://mddsz.gov.si>)

Znesek minimalne plače na podlagi navedene cene in po posvetovanju s socialnimi partnerji ugotovi minister oziroma ministrica, pristojna za delo in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije. (<http://mddsz.gov.si>)

5 RAVEN CEN, INFLACIJA, VRSTE INFLACIJE, NJENI DEJAVNIKI IN POSLEDICE

5.1 KAJ JE RAVEN CEN IN KAKO JE DOLOČENA

Raven cen v narodnem gospodarstvu določajo trije makroekonomski agregati:

- proizvodni tvorci in proizvodna funkcija določajo raven proizvoda
- nominalna vrednost proizvoda določa ponudbo denarja ob kvantitativni denarni enačbi in predpostavki, da je obtočna hitrost denarja nespremenljiva
- raven cen je razmerje med nominalno vrednostjo proizvoda in ravni realnega proizvoda v opazovanem obdobju.

(Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 8)

5.2 OPREDELITEV POJMA INFLACIJA

Z razlago pojma inflacija so težave, ker jih je navadno več, pa nobena ne zajema vsega, kar je bistvo določenega pojma. Tako so mnenja o inflaciji različna.

Nekateri teoretiki trdijo, da je inflacija vsako povečanje količine denarja v obtoku. Po njihovi opredelitvi je nenormalno povečanje količine kupne moči ali trošenje tolikšnih količin denarja, ki presegajo realne dohodke, kar se zgodi takrat, kadar so izdane prevelike količine denarja. (Crnkovič, 1992, stran 93)

Je nenormalno povečanje količine kupne moči ali trošenje tolikšnih količin denarja, ki presegajo realne dohodke, kar se zgodi takrat, kadar so izdane prevelike količine denarja. Zastopniki te teorije (F. Bendixen, R. Hawtrey, D. Patinkin, in drugi) štejejo povečanje cen za vzporeden pojav inflacije, pojav sekundarnega pomena, ki ni bistven za inflacijo. (Crnkovič, 1992, stran 93)

Inflacija je naraščanje splošne ravni cen. Je kontinuirana rast v povprečju vseh cen proizvodov ali storitev v narodnem gospodarstvu. (Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 8)

Je hitrejša rast obsega denarja, kot narašča proizvod. Stanje presežnega povpraševanja, ko je preveč denarja na razpolago za premalo dobrin. (Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 8)

Zaradi velikega povpraševanja se ob nespremenjeni ponudbi blaga zvišajo cene. Vzrok inflacije je torej prevelika količina denarja. Inflacija izraža zvišanje cen življenjskih potrebščin. Statistični urad izračuna stopnjo inflacije na podlagi zvišanja cen posameznih proizvodov in storitev. Če gospodinjstva

za določeno dobrino ali storitev porabijo velik delež dohodkov, ima ta proizvod v izračunu večjo težo in bolj vpliva na stopnjo inflacije.

Značilnosti inflacije so:

- naraščanje cen
- začetni stimulativen vpliv na gospodarstvo
- negativne posledice za proizvodnjo, delitev in potrošnjo, ki se stopnjujejo
- samohraniteljska moč inflacije.

(Crnkovič, 1992, stran 94)

5.3 VRSTE INFLACIJ

- **Inflacija po intenzivnosti,**

pri razvrščanju inflacij po intenzivnosti moramo upoštevati hitrost in stopnjo razvrednotenja denarja.

Latentna inflacija je tista, pri kateri cene rastejo razmeroma počasi (do 3% letno) in ima dolgoročen značaj. Vzroki te inflacije so: politika cenene denarja (nizke obrestne mere), ekspanzija kreditov, naraščanje proračunske potrošnje in državnih dolgov. Taka inflacija vpliva pri začetku spodbudno na razvoj gospodarstva.

Inflacija srednje intenzivnosti je tista, kjer je letna stopnja naraščanja cen do 15%. Ta vrsta inflacije nastopa kot občasen pojav, ki ga je možno nadzorovati. Navadno je vzrok zanjo povojna obnova gospodarstva ali (in) intenziven gospodarski razvoj. Menijo, da je pri srednji inflaciji, kakor seveda tudi pri latentni, možno preprečiti razvoj inflacije v spirali. (Crnkovič, 1992, stran 94)

Po stopnji intenzivnosti so najmočnejše hiperinflacije, ki jih imenujejo tudi katastrofalne oziroma galopirajoče inflacije. Njihov razvoj je izredno nagel, stopnja razvrednotenja denarja pa znaša letno tudi po nekaj 100%, tako da pade vrednost denarja na deseti ali stotisoči del njegove vrednosti pred inflacije. To je dejansko katastrofa denarnega sistema, ki ga je treba po takšni inflaciji na novo organizirati. (Crnkovič, 1992, stran 94)

- **Sekularna in enkratna inflacija po trajanju,**

Sekularne inflacije so že omenjene latentne inflacije, ki trajajo skozi zelo dolga razdobja. Sicer se morajo pojavljati tudi samo v okviru narodnega gospodarstva, vendar je običajno, da so splošno razširjene.

Enkratne inflacije pa trajajo le krajši čas. Te so posledica določenega ukrepa ali pojava, ki povzroči emisijo novega denarja, kot so npr. zadolžitev države pri emisijski banki zaradi nujnih enkratnih potreb, naglo povečanje plač, velike elementarne nesreče (suša, poplave). Po končanem ukrepu ali odpravljenem pojavu se proces inflacije konča. Cene ostanejo na doseženi ravni, ker se navadno pokaže za

nemogoče vračanje na kupno moč denarja pred inflacijo. (Crnkovič, 1992, stran 94)

- **Domača in uvožena inflacija,**

po izvoru je inflacija domača ali uvožena.

Domača inflacija je tista, za katero bomo vzroke našli v lastnem narodnem gospodarstvu.

Uvožena inflacija pa je infiltrirana v narodno gospodarstvo prek zunanje trgovine, gibanja kapitala, delovne sile in drugih zvez s svetovnim gospodarstvom oziroma z drugimi nacionalnimi gospodarstvi.

Do uvoza inflacije pride najpogosteje takrat, kadar podražitev uvoženih surovin in opreme povzroči naraščanje stroškov proizvodnje pri kupcu, ki mora zaradi tega dvigniti lastne cene proizvedenega blaga. Širjenje inflacije na druge države je sicer otežkočeno z različnimi omejitvami v mednarodni menjavi blaga, prelivanju kapitala in delovne sile in z drugimi sredstvi, nikoli pa ni popolnoma onemogočeno. (Crnkovič, 1992, stran 95)

- **Aktivna in neaktivna inflacija,**

glede vpliva na cene ločimo aktivne in neaktivne inflacije. Inflacija kot povečanje efektivnega povpraševanja po denarju je lahko do neke mere neaktivna kar zadeva gibanja cen.

O neaktivni inflaciji govorimo, dokler imamo naraščanje denarnega obtoka brez naraščanja cen, ko pa z naraščanjem denarnega obtoka naraščajo cene, govorimo o aktivni inflaciji. Točka, pri kateri neaktivna inflacija preide v aktivno, je določena z rezervami v kapacitetah proizvodnje ter zalogami surovin in blaga. (Crnkovič, 1992, stran 95)

Po svojem vplivu na cene se ločijo tudi pozitivne, ki povzročijo porast cen in negativne inflacije, ki preprečujejo padec cen. (Crnkovič, 1992, stran 95)

- **Svobodna in nadzorovana inflacija,**

ločimo ju po reakciji države na inflacijski pritisk zaradi katerega pride v gospodarstvu. Če država ne reagira na inflacijski pritisk s protiukrepi, ampak se pri tem zanaša na mehanizem svobodnega trga, na mehanizem cen, govorimo o svobodni ali odpri inflaciji. Če pa država proti temu ukrepa, govorimo o nadzorovani inflaciji. Ukrepi države pri slednji se nanašajo v osnovi na to, da se po eni strani zmanjša potrošnja oziroma uvede varčevanje, po drugi strani pa, da se denarna sredstva dezaktivirajo z odtekanjem v emisijsko banko.

Ukrepi, s katerimi si prizadevajo obvladati inflacijo so tudi:

maksimiranje cen in osebnih dohodkov, distribucija blaga in surovin po državnih organih, zmanjševanje kupne moči z močnim obdavčenjem.

Zaradi ukrepov, s katerimi država »duši« inflacijo, pride do stanja, imenovanega »potencialna inflacija«. V tem stanju inflacija ne more

priti do izraza, kar pa ne pomeni, da ne obstaja pritisk na cene. (Crnkovič, 1992, stran 95)

- **Inflacija povpraševanja,**

pri razlagi vzrokov inflacije se je pojavila teorija inflacije povpraševanja. Pri tej teoriji je treba vzroke za to inflacijsko naraščanje cen iskati v prevelikem povpraševanju, ki presega ponudbo blaga. V skladu s kvantitetno teorijo denarja ta teorija pojasnjuje, da so vzroki denarna masa in njegova obtočna hitrost. (Crnkovič, 1992, stran 96)

- **Inflacija ponudbe,**

imenujemo jo tudi stroškovna inflacija ali inflacija stroškov, ker vidimo vzrok za naraščanje cen v naraščajočih stroških proizvodnje blaga, ki se pojavlja na strani ponudbe. Pogost vzrok za naraščanje stroškov blagovne proizvodnje je naraščanje osebnih dohodkov, seveda pa se med vzroki lahko pojavi katerikoli strošek in tudi naraščanje dobička. Zato inflacijo ponudbe definiramo tako: Če skušajo vsi ponudniki, naj gre za ponudbo delovne sile, kapitala ali dobrin, svoje cene določiti tako, da bi dobili skupaj več kakor 100% celotnega družbenega produkta, potem rezultat ne more biti drugačen, kakor škodljivo zvišanje cen. (Crnkovič, 1992, stran 96)

- **Strukturna inflacija,**

gre za inflacijo s spremembami oziroma deformacijami v gospodarski strukturi. Vzroki te inflacije so: nestabilnost davčnega sistema, defektno funkcioniranje sistema cen, omejena mobilnost proizvodnih virov ... Po mnenju strukturalistov (zagovornikov navedene teorije) je denarna politika nemočna proti strukturnim vzrokom inflacije, njihovo pojasnilo vzrokov pa daje podlago za dolgoročno antinflacijsko politiko. (Crnkovič, 1992, stran 96)

- **Kreditna inflacija,**

v sodobnem gospodarstvu je najpomembnejši dejavnik ustvarjanja kupne moči kredit, vendar sam po sebi ne deluje inflacijsko, če je dan za proizvodnjo blaga ali za blagovni promet. Inflacijsko deluje kredit, kadar se kreditni volumen širi nad meje, določene s proizvodnjo in blagovnim prometom. Kreditiranja lahko inflacijsko vpliva zato, ker omogoča anticipirano porabo dohodka. Kredit omogoča, da danes trošimo dohodek, ki ga bomo ustvarili šele čez čas. V tem času pa se lahko pokaže, da ni dohodka, s katerim smo računali. Ker pa smo pričakovali dohodek v zvezi z blagovno proizvodnjo, to pomeni, da tudi blaga ni. In tako se pokaže, da kupna moč, ki je bila ustvarjena s kreditom, nima blagovnega kritja. (Crnkovič, 1992, stran 96)

5.4 VZROKI NARAŠČANJA RAVNI CEN

- **Keynesianska teorija,**

presežno agregatno povpraševanje premakne krivuljo agregatnega povpraševanja navzgor. Podjetja se bodo odzvala tako, da bodo zaposlila nove kapacitete in zaradi rastoče agregatne ponudbe bosta začeli ponovno rasti raven cen in proizvod. Na trgu tako nastane nova ravnotežna raven. Če pa je tedaj še vedno prisotno presežno agregatno povpraševanje, se bo proces ponovil in nastalo bo novo ravnotežje ob še višji ravni cen in večji zaposlenosti proizvoda. Ko raven proizvoda doseže polnozaposlitveno raven in je agregatno povpraševanje še vedno prisotno, nastane inflacijska vrzel. Sedaj rastejo inputi kot outputi hkrati, to vpliva na rastoče plače in rastoče neposredne stroške, ki prav tako naraščajo. Ta rast faktorjev dela in proizvodnje ima dodaten, spodbujajoč učinek na rast cen. Če vlada z instrumenti ekonomske politike procesa ne konča, ta konča v inflacijski spirali. (Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 9)

- **Klasična teorija,**

osnovni impulz prihaja s strani agregatnega povpraševanja, vendar je ponudba tista, ki povzroči inflacijo. Teorija predpostavlja obstoj ekonomskih skupin, ki imajo večji vpliv na proizvodnjo in končne cene oziroma cene finalnih proizvodov. Njihov pritisk na stroške povzroči dvig agregatnih stroškov in cen kljub temu, da agregatnega povpraševanja ni. Rastočim stroškom se zaradi močnega vpliva interesnih skupin prilagajajo ohlapne monetarna, fiskalna in dohodkovna politika in njihove sočasna, sprotne prilagajanja dejansko povzročajo inflacijo. (Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 9)

Med osnovnima klasičnima teorijama o vzrokih, ki so inflacijo povzročili, je še veliko teorij, opisali smo le dve, ki sta najbolj pogosti.

5.5 VLOGA INFLACIJSKIH PRIČAKOVANJ

Pričakovanja o gibanju inflacije in njene napovedi so danes sestavni del ekonomskih politik. V osnovi je inflacija pokazatelj notranjega makroekonomskega ravnotežja dežele, če je ta dežela majhna in ekonomsko odprta zaradi prilagajanj tako imenovani uvoženi inflaciji tudi zunanjega makroekonomskega ravnotežja. (Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 10)

Sodobne napovedi inflacijskih gibanj temeljijo na cikličnih in strukturnih dejavnikih. S pomočjo prvih ocenjujejo odvisnost inflacijskih trendov od ekonomskih ciklov, pri čemer vključujejo vplive pritiskov na trgu dela, stopnjo izkoriščenosti zmogljivosti in usmerjenost denarne politike. S pomočjo strukturnih ciklov pa ocenjujejo tekoče pritiske na inflacijo in vključujejo stopnjo neodvisnosti centralne banke, vpliv produktivnosti in plač, razliko med rastjo cen storitev in blaga, moč oziroma šibkost valute in vpliv povečanja posrednih davkov. (Žižmond, 1994, stran 19)

Zgornja opredelitev, kaj vsebujejo inflacijske napovedi, je danes značilna za razvite države. Po začetku dobe gospodarskega preoblikovanja je za države srednje in vzhodne Evrope nastal termin »tranzicijska inflacija«. Vanj sodijo vsi, za tranzicijske države značilni vzroki inflacij, ki so se pokazali v procesu gospodarskega preoblikovanja iz centralnoplanskih v tržna gospodarstva. Tako te države, kamor pri inflacijskih napovedih sodi tudi Slovenija, pri določanju inflacijskih gibanj upoštevajo tudi vplive strukturnih reform, popravke relativnih cen ... (Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 10)

V ekonometrijskem delu smo vplive na cenovne agregate razčlenili z glede več skupin dejavnikov:

- dejavnike ekonomskih ciklov
- strukturne dejavnike
- dejavnike zunajjih vplivov.

(Plešec, Marzidovšek, 2000, stran 10)

5.6 POSLEDICE INFLACIJE

O posledicah inflacije so mišljenja deljena. Lahko bi rekli, da je zelo malo tistih, ki trdijo, da ima inflacija pozitivne posledice. Na splošno prevladuje mnenje, da so posledice inflacije negativne. (Crnkovič, 1992, stran 101)

Pozitivne posledice inflacije se kažejo v začetnem stadiju, in sicer:

- v rahlem naraščanju osebnih dohodkov, ki omogočajo večjo potrošnjo, le ta pa spodbuja večjo proizvodnjo
- v večji zaposlenosti, ki tudi pomeni večjo potrošnjo in večjo proizvodnjo
- v večjih dobičkih, ki spodbudno delujejo na proizvodnjo
- v zmanjševanju bremena dolgov in davkov, ker so zaslužki večji in se razen tega plačujejo v manjvrednem denarju.

(Crnkovič, 1992, stran 101)

V prvi fazi inflacija ugodno deluje na vse oblike potrošnje in prek te na proizvodnjo. Toda ugoden vpliv inflacije je negotov in kratkotrajen. Kmalu se začnejo pojavljati negativne posledice. Ugoden vpliv tudi ni enakomerno razporejen na vse celice narodnega gospodarstva in zato eni trpe, ko imajo drugi koristi. (Crnkovič, 1992, stran 101)

Negativne posledice inflacije se pojavljajo predvsem v potrošnji, proizvodnji in delitvi narodnega dohodka.

Inflacija v začetni fazi spodbuja k večji proizvodnji, toda gospodarski smoter ni zgolj velika proizvodnja, temveč tudi proizvodnja s čim manjšo porabo proizvodnih dejavnikov na enoto proizvoda. To pomeni, da mora biti proizvodnja poleg velikega obsega po količini in asortimentu ugodna tudi po ekonomičnosti in produktivnosti dela. Toda inflacija destimulira gospodarstvo

in produktivnost. Veliko povpraševanje po blagu, ki se kaže v stalno rastočih cenah, ne spodbuja niti k uvajanju gospodarnejše proizvodnje niti k racionalizaciji, varčevanju in izkoriščanju notranjih rezerv. (Crnkovič, 1992, stran 101)

Padanje realnega osebnega dohodka delavca zmanjšuje njegovo prizadevanje v proizvodnem procesu, ga spodbuja k iskanju dopnilnega zaslужka in hlastanju po nadurah, povzroča fluktuacijo delovne sile zaradi iskanja boljšega zaslужka, ga dezinteresira za strokovno usposabljanje in ga ne spodbuja k večjemu delovnemu učinku. (Crnkovič, 1992, stran 101)

V inflaciji ni mogoče sestaviti realne kalkulacije. Zaradi stalno rastočih cen in razvrednotenja denarja ni možno predvideti, kakšne bodo jutri cene surovin, kakšne bodo plače, koliko bodo znašali davki in po kakšnem tečaju se bodo prodajale in kupovale delnice. Kalkulacija pa v takšnih razmerah tudi ni važna niti potrebna, ker se prodajne cene določajo po razmerah na tržišču, ki je vedno ugodno. Prednost pred politiko zniževanja stroškov ima politika dviganja cen. (Crnkovič, 1992, stran 102)

Dohodki držav so stalni oziroma se razmeroma težko prilagajajo, zato ima inflacija negativne posledice tudi v državi. Razlog za to je v okornosti davčnega aparata, v kapitalistični državi pa še dodatno dejstvo, da taka država ne more nastopati proti interesom vladajočega kapitalističnega razreda. Realna vrednost dohodkov države pada in z njo pada njena kupna moč, njen profit pa je v odplačevanju dolgov z razvrednotenim denarjem. Zaradi razvrednotenja denarja imajo od inflacije korist dolžniki. Dolgove odplačujejo v denarju, za katerega se dobi manj blaga oziroma za katerega je treba manj delati, kot se je delalo tedaj, ko so si ga sposodili. Zato v inflaciji vsakdo gleda, da bi si denar sposodil. Seveda pa imajo pri tem škodo upniki. Da bi se vsaj nekoliko zavarovali pred škodo zaradi inflacije, se upniki dogovarjajo z dolžniki o vrnitvi posojila v trdni vrednosti npr. zlatu, trdni valuti in drugih dobrinah. (Crnkovič, 1992, stran 102)

5.6 INFLACIJA V LETU 2007

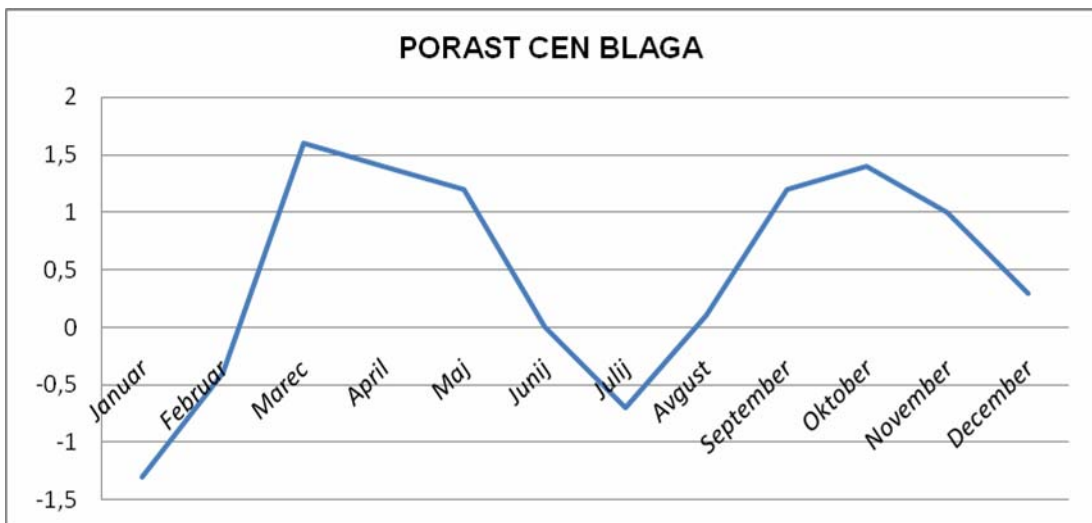
Inflacija v letu 2007 je bila 5,6 odstotna, povprečna letna pa 3,6 odstotna. Bistvena razlika med inflacijo v letu 2007 in inflacijo v letu 2006, ko je bila le 2,8 odstotna, je bila predvsem v rasti cen hrane in naftnih derivatov. Te cene so se namreč v letu 2007 bistveno bolj povišale. K inflaciji v letu 2007 so višje cene hrane in naftnih derivatov skupaj prispevale 3,06 odstotne točke, v letu 2006 pa samo 0,80 odstotne točke. (<http://www.stat.si>)

Tako kot v Sloveniji so bile tudi v drugih državah poleg dražje nafte eden glavnih vzrokov za višjo inflacijo naraščajoče cene hrane. Najvišje stopnje rasti cen hrane so zabeležili v novih članicah EU (Bolgariji, Latviji, Estoniji, Litvi, na Madžarskem, Sloveniji ...). (<http://www.stat.si>)

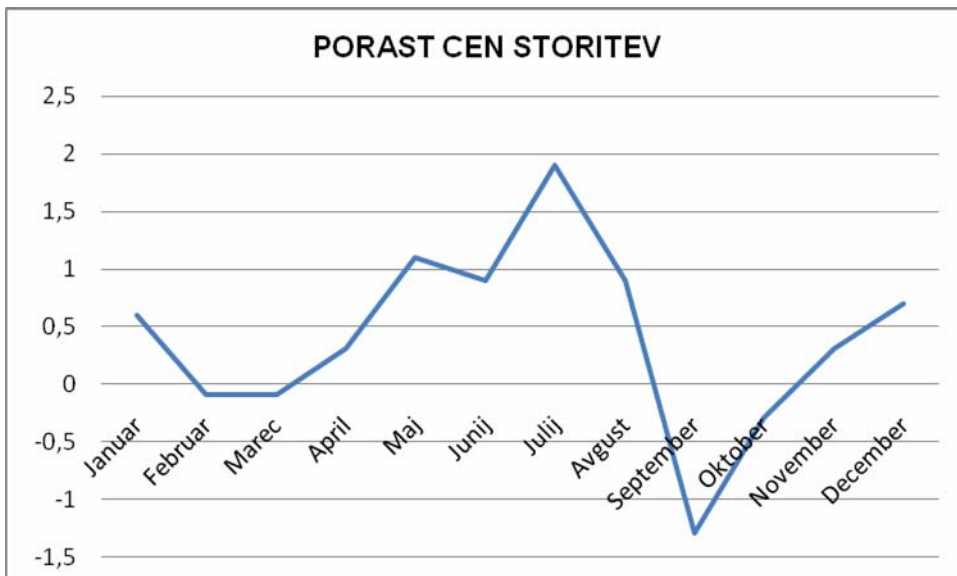
6 CENE ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN

V letu 2007 so se cene življenjskih potrebščin v povprečju zvišale za 5,6%. Od tega se je blago podražilo za 6%, storitve pa za 4,8%. Najbolj so se podražile cene hrane in brezalkoholne pijače (12,9%), gostinske in nastanitvene storitve (8,6%), stanovanja (8%), alkoholne pijače in tobak (6,6%), rekreacija in kultura (4,7%). (<http://www.stat.si>)

Mesečne stopnje rasti cen življenjskih potrebščin:

Slika 2: Mesečna stopnja rasti cen blaga; v obdobju od januarja 2007 do decembra 2007

Slika 3: Mesečna stopnja rasti cen storitev; v obdobju od januarja 2007 do decembra 2007

V letu 2007 so se najbolj povišale cene v skupini hrane in brezalkoholne pijače. Številnejše podražitve smo zabeležili predvsem od maja dalje. Nekatero lahko pripišemo izteku evrske cenovne zaveze, druge, predvsem od septembra dalje, pa so trgovci opravičevali s podražitvami osnovnih surovin ter z višjimi cenami pri dobaviteljih. Najbolj so se podražili mleko, mlečni izdelki in jajca (za 21,2%), sadje (za 20,6%), olje in maščobe (za 20,1%) ter kruh in drugi izdelki iz žit (za 18,3%). (<http://www.stat.si>)

Cene v skupini gostinske in nastanitvene storitve so se v povprečju povišale za 8,6%. Najbolj so se podražile storitve v gostinskih lokalih. (za 11,4%). Te cene so se najbolj zvišale januarja, novembra in decembra. Januarski dvig cen je bil posledica prilagajanja cen novi valuti, dvig teh cen v zadnjih mesecih leta pa je bil posledica podražitve prehranbenih izdelkov. (<http://www.stat.si>)

Cene v skupini stanovanje so se povišale za 8%, v skupini alkoholne pijače in tobak za 6,6% in v skupini rekreacija in kultura pa za 4%. V prvi skupini so se najbolj povišale cene tekočih (za 25%) in trdih (za 12,6%) goriv, v drugi cene vina (za 11,7%) ter tobačnih izdelkov (za 8%). V tretji pa cene počitnic in paketa (za 9,2%) ter storitev za šport in rekreacijo (za 8%). (<http://www.stat.si>)

V skupini zdravje so cene izdelkov in storitev v povprečju ostale nespremenjene. Zdravila so se zaradi občutnejših pocenitev nekaterih zdravil v povprečju pocenila za 3,1%, na drugi strani pa so se najbolj podražile bolnišnične storitve (za 3,9%). (<http://www.stat.si>)

Življenjske potrebščine, kot so hrana, obleka, voda so nujne za naše preživetje. Cene le teh naraščajo iz dneva v dan, a kljub temu je danes konkurenca tako velika, da lahko izbiramo, kje bomo določen izdelek kupili. Akcije, reklame, letaki, popusti ob določenih dnevih, gratis izdelki ob nakupu določenega izdelka, nad določeno vsoto si pridobimo piko, zvezdico, kuponček, nalepkico in s tem pridemo ceneje do določenega izdelka, vse to so stvari, s katerimi nas ponudniki skušajo prepričati. In kje so osnovne življenjske potrebščine danes zares najbolj ugodne za potrošnike?

6.1 KRUH (BELA ŠTRUCA, 1 KILOGRAM)

Mercator	1,99 evra
Spar	0,96 evra
Tuš	1,34 evra
Lidl	0,76 evra

Tabela1: Cena za 1 kilogram kruha

6.2 JAJCA 10 KOMADOV

Mercator	1,40 evra
Spar	1,33 evra
Tuš	1,32 evra
Lidl	1,29 evra

Tabela 2: Cena za 10 komadov svežih jajc

6.3 MLEKO 1 LITER

Mercator	0,80 evra
Spar	0,81 evra
Tuš	0,78 evra
Lidl	0,67 evra

Tabela 3: Cena za 1 liter mleka

6.4 OLJE RASTLINSKO 1 LITER

Mercator	2,18 evra
Spar	1,97 evra
Tuš	1,89 evra
Lidl	1,39 evra

Tabela 4: Cena za 1 liter olja

6.5 KROMPIR 1 KILOGRAM

Mercator	0,55 evra
Spar	0,85 evra
Tuš	0,45 evra
Lidl	0,43 evra

Tabela 5: Cena za 1 kilogram krompirja

6.6 SLADKOR

Mercator	0,83 evra
Spar	0,79 evra
Tuš	0,78 evra
Lidl	0,79 evra

Tabela 6: Cena za 1 kilogram sladkorja

Iz tabel lahko razberemo, da so izdelki v trgovini Lidl med najcenejšimi. Pa so tudi najbolj kvalitetni izdelki? Menim, da je življenje postalo zares drago, da se veliko ljudi, ne glede na to kakšno kvaliteto ima izdelek, vseeno odloči za nakup v cenejših trgovinah, saj imajo izdelki višje kakovosti tudi precej višjo ceno in si jih ne morejo privoščiti. Ena takih trgovin je Mercator, ki v naših tabelah vodi; ima najdražje izdelke in po mnenju nekaterih tudi zelo kvalitetne. Zato je cena temu primerna. Nekje vmes pa sta trgovini Tuš in

Spar, imata določene izdelke, ki so med cenejšimi, določene izdelke pa tudi tako drage, da prekašata celo Mercator. Vse trgovine izvajajo razne akcije, kar seveda vpliva na to, da so potem izdelki cenejši in jih je pametneje kupiti takrat.

Slika 4: Naš vsakdanji kruh (Vir Najdi.si-cena izdelka)

7 ANALIZA IN INTERPRETACIJA ANKETE

7.1 PROBLEM IN CILJ

O osebnih dohodkih pomeni pisati o stvari, ki nam je blizu, je del naše vsakdanjosti, po drugi strani pa so osebni dohodki pogosto tujek v naši zavesti, saj jih določajo brez našega sodelovanja in privolitve. Vsekakor so osebni dohodki področje, ki zanima prav vsakogar, kajti v večji ali manjši meri slehernemu občanu odmerjajo materialno blaginjo. (Ferfila, 1987, stran 5)

Pravijo, da je denar sveta vladar in da se vse vrti okoli denarja. Pogosto vpliva tudi na naše razpoloženje. Če denarja nimamo, si ne moremo kupiti določene stvari, ne moremo plačati stroškov, skratka, ne moremo zadovoljiti naših nujno potrebnih vsakdanjih potreb. Vse to pelje v slabo voljo, ki za nami pušča tudi posledice. Nekateri tudi zbolijo. Na drugi strani pa smo priča ljudem, za katere lahko rečemo, da se kopajo v denarju. Imajo ga toliko, a se jim vseeno zdi vse tako drago, da so se v trgovini pripravljani tudi razpravljati o cenah izdelkov.

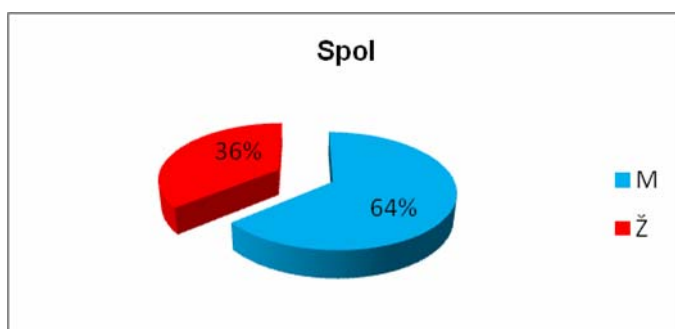
Z anketo bomo skušali ugotoviti, kako drago je za nas postalo življenje po vstopu v Evropsko unijo, kakšni so okvirni mesečni dohodki, odhodki, kje nakupujemo, so to priznane trgovine ali trgovine z blagom nižje kakovosti, nekaj o cenah izdelkov, so predragi, poceni in nekaj o luksuznih dobrinah.

7.2 OPIS IN ANALIZA RAZISKAVE

Po predhodnem dogovoru smo ankete, ki so anonimne razdelili med vzgojiteljice v vrtcu Čira čara, med paznike v zaporu na Povšetovi, trgovce v trgovini Mercator in Intersport ter naključno izbrane ljudi v okolici Kranja. Anketa vsebuje 25 vprašanj, ki se navezujejo na naš problem. Razdelili smo 70 anket, pravilno izpolnjenih in vrnjenih smo dobili 61. Podatke smo obdelali v Excelu, jih prenesli v Word in ponazorili z grafi.

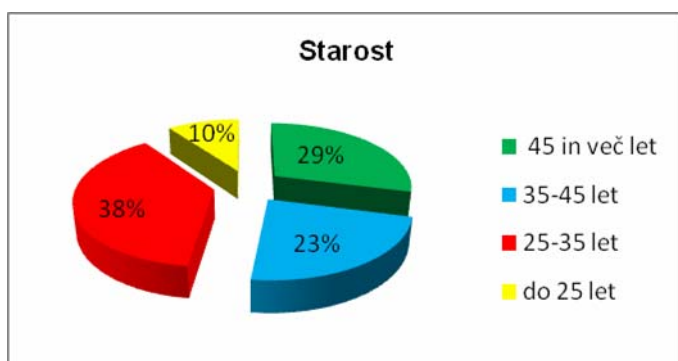
7.3 REZULTATI:

7.3.1 Spol anketirancev

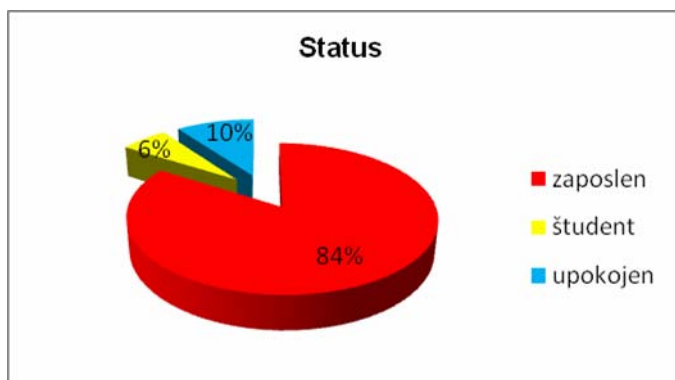
Slika 5: Spol anketirancev

7. 3. 2 Starost anketirancev

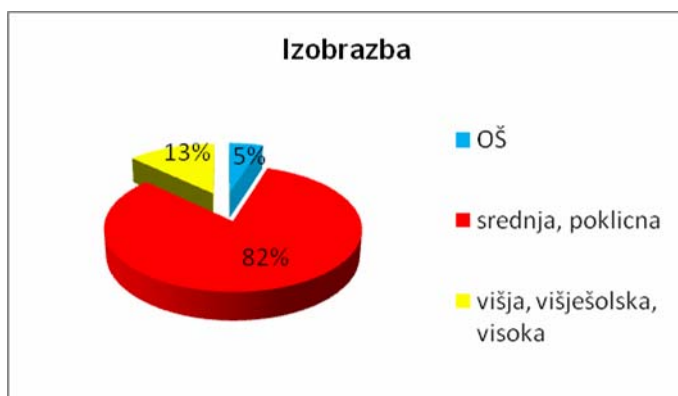
Slika 6: Starost anketirancev

7. 3. 3 Status anketirancev

Slika 7: Status anketirancev

7. 3. 4 Izobrazba anketirancev

Slika 8: Izobrazba anketirancev

Vseh anketiranih oseb je 61. Od tega je 39 moških, kar predstavlja 64%, in pa 22 žensk, kar predstavlja 36%. Od vseh anketiranih oseb je 84% zaposlenih, 10% je že upokojenih in 6% študentov. Nihče od anketiranih ni brezposelen. 5% anketiranih ima dokončano osnovno šolo, 13% ima višjo, višješolsko oziroma visoko izobrazbo in 82% anketirancev ima srednjo

oziroma poklicno izobrazbo, kar je verjetno povezano tudi s tem, da v naši anketi ni nihče brezposelen.

7. 3. 5 Mesečni dohodek

Slika 9: Mesečni dohodek

Iz ankete lahko razberemo, da 70% anketiranih oseb zasluži od 400 do 600 evrov, to so v glavnem trgovci in pa naključno izbrane osebe zaposlene v privatnih podjetjih, 20% je takih, ki zaslužijo 600 evrov in več, to so osebe zaposlene v javnem sektorju (pazniki, vzgojiteljice), le 10% pa takih, ki zaslužijo do 400 evrov na mesec; v glavnem upokojenci.

7. 3. 6 Mnenje o vašem osebnem dohodku

Slika 10: Mnenje o vašem osebnem dohodku

79% anketirancev meni, da bi njihova plača morala znašati vsaj 800 evrov, to so odgovori trgovcev v živilski, tehnični, tekstilni trgovini in pa naključno izbrane osebe zaposlene v drugih privatnih podjetjih, 16% anketirancev je mnenja, da bi za delo, ki ga opravljajo, morali dobiti 1000 evrov, to so odgovori oseb zaposlenih v javnem sektorju in nekaj naključno izbranih, 5% anketirancev je s svojo plačo zadovoljnih, to so zaposleni v javnem sektorju, nekaj pa naključno izbranih.

7. 3. 7 Število oseb v gospodinjstvu

Slika 11: Število oseb v gospodinjstvu

Kot smo ugotovili že na zgornjem grafu, je večina anketiranih oseb starih med 25 in 35 let, kar pomeni, da so to v glavnem družine z enim otrokom, saj iz grafa, ki sprašuje po številu članov v gospodinjstvu, lahko razberemo, da je 38% prav tri članskih družin. Sledijo štiri članske družine s 36%, 15% je družin z več kot dvema otrokoma in 11% je družin, ki otrok še nima.

7. 3. 8 Mesečni izdatki za položnice

Slika 12: Mesečni izdatki za položnice

Na vprašanje o mesečnih izdatkih za položnice, je 74% anketirancev odgovorilo, da porabi 250 evrov in več, 13% jih porabi do 100 evrov in 13% jih porabi od 100 do 250 evrov mesečno. Lahko sklepamo, da so stroški za položnice res visoki.

7. 3. 9 Mesečni izdatki za hrano

Slika 13: Mesečni izdatki za hrano

Odgovori anketirancev na vprašanje o izdatkih za hrano so sledeči: 61% anketiranih oseb je odgovorilo, da porabi za hrano 250 evrov in več, 26% jih porabi od 100 do 250 evrov in 13% jih porabi do 100 evrov na mesec.

7. 3.10 Shajanje z dohodkom

Slika 14: Shajanje z mesečnim dohodkom

Kar 43% anketirancev je odgovorilo, da s svojim mesečnim dohodkom shaja še kar dobro, 16% s svojim dohodkom težko shaja, 3% anketiranih gre zaenkrat še odlično in 38% anketiranih komaj shaja z dohodkom.

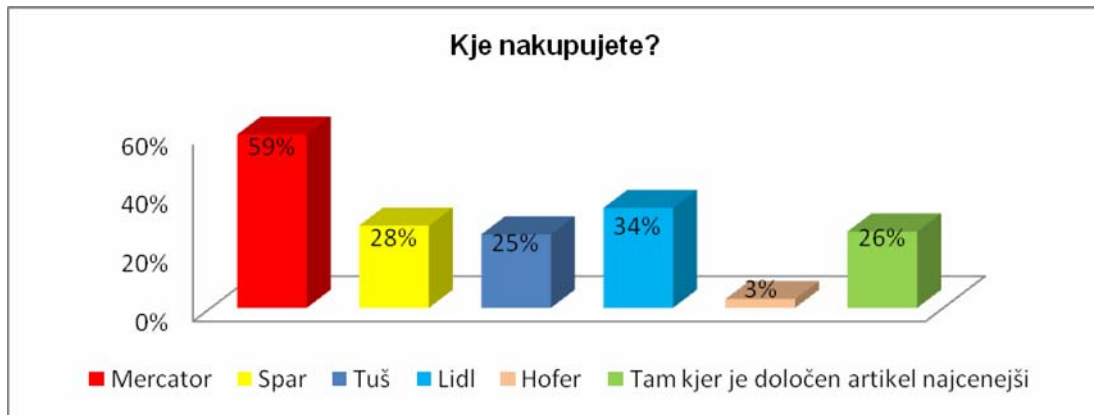
7. 3. 11 Varčevanje denarja

Slika 15: Varčevanje denarja

Odgovori na vprašanje o varčevanju, so bili kar pričakovani, 69% anketiranih ob vseh izdatkih ne uspe še varčevati denarja, 31% pa to še uspeva.

7. 3. 12 Kje nakupujete?

Slika 16: Kje nakupujete?

Možnost odgovorov na zastavljeno vprašanje je več. Kljub temu 59% anketiranih nakupuje v Mercatorju, 34% v Lidlu, 28% v Sparu, 25% v Tušu, le 3% anketiranih v Kranju oddaljenem Hofru in 26% jih nakupuje tam, kjer je določen artikel najcenejši.

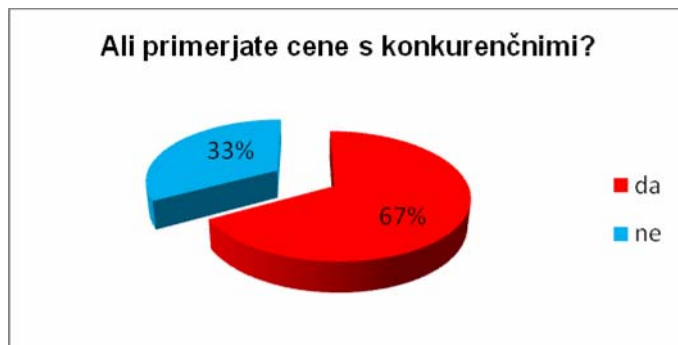
7. 3. 13 Ali pogledate ceno na artiklu?

Slika 17: Ali pogledate ceno na artiklu?

Cene artiklov se spreminjajo vsak dan in temu primerno so tudi anketiranci odgovorili. 85% jih ceno na artiklu vedno pogleda in le 15% anketiranih cene za enkrat še ne predstavljajo večjih preglavic.

7. 3. 14 Primerjate cene s konkurenčnimi?

Slika 18: Primerjate cene s konkurenčnimi?

67% anketirancev pri nakupu cene primerja s konkurenčnimi in 33% ne.

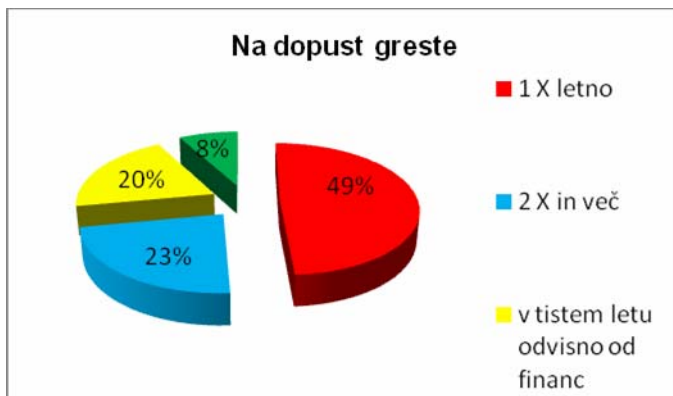
7. 3. 15 Kako nakupujete oblačila, obutev?

Slika 19: Kako nakupujete oblačitev, obutev?

66% anketirancev oblačila in obutev nakupuje na razprodajah, se pravi po nižani ceni, 8% po redni ceni in 16% anketirancev ko jih/ jo potrebuje.

7. 3. 16 Letni dopust

Slika 20: Letni dopust

Na letni dopust se 49% anketirancev odpravi standardno 1x letno, medtem ko se jih 23% odpravi tudi 2x in več na leto, 20% jih je odgovorilo, da je njihov dopust v tistem letu odvisen od financ in 8% je takih, ki gredo na dopust bolj poredko.

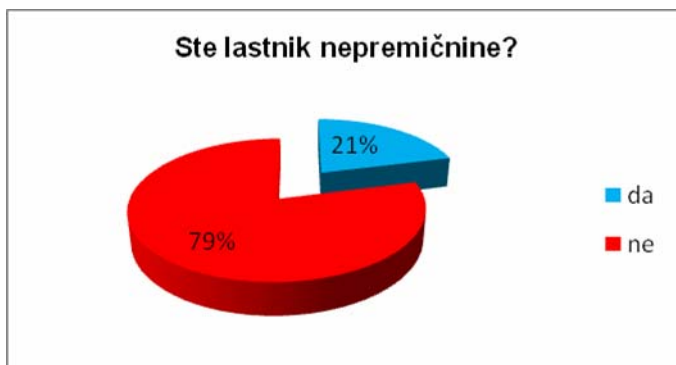
7. 3. 17 Stanovanjsko razmerje

Slika 21: Stanovanjsko razmerje

Lastnikov stanovanj je kar 62%, 31% anketiranih še vedno živi pri starših oziroma sorodnikih in 7% jih je stanovanje najema.

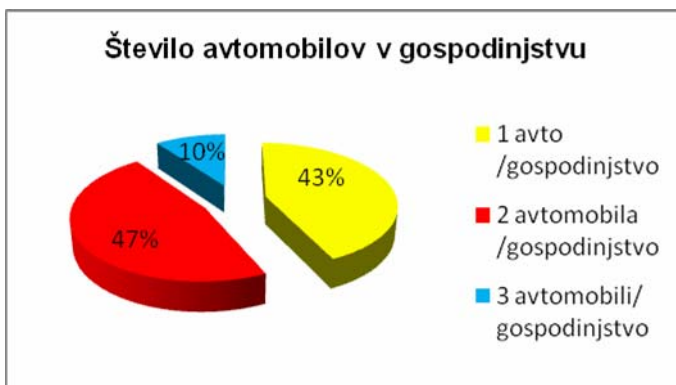
7. 3. 18 Lastnik nepremičnine

Slika 22: Lastnik nepremičnin

Na vprašanje o lastništvu nepremičnine anketiranih smo dobili odgovor, in sicer jih ima nepremičnine v lasti 21% in 79% jih nima.

7. 3. 19 Število avtomobilov v gospodinjstvu

Slika 23: Število avtomobilov v gospodinjstvu

Kar 47% anketiranih ima v gospodinjstvu dva avtomobila, 10% jih ima tri avtomobile na gospodinjstvo in 43% je lastnikov enega avtomobila.

7. 3. 20 Mesečna poraba za rekreacijo, kulturo

Slika 24: Mesečna poraba za rekreacijo, kulturo

Odgovori anketirancev na vprašanje o porabi denarja za kulturo in rekreacijo je: 21% jih v te namene ne zapravlja, 29% jih zapravi več kot 50 evrov in 50% manj kot 50 evrov.

7. 3. 21 Mesečna poraba za kavarne, restavracije

Slika 25: Mesečna poraba za kavarne, restavracije

49% anketiranih zapravi v kavarnah in restavracijah do 50 evrov, 21% od 50 do 100 evrov in 30% jih v te namene ne zapravlja.

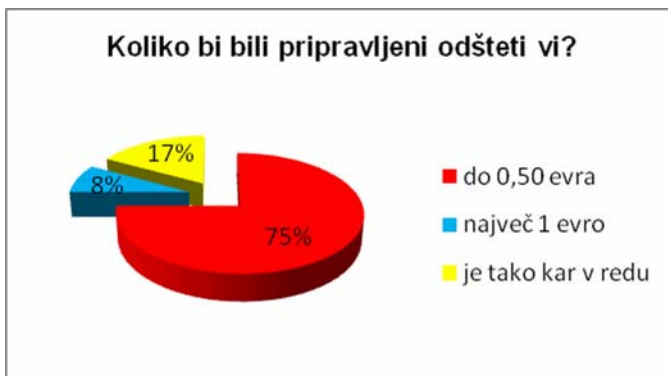
7. 3. 22 Je cena za liter mleka primerna?

Slika 26: Je cena za liter mleka primerna?

72% anketirancev je odločno odgovorilo, da cena za liter mleka ni primerna, 20% jih je odgovorilo, da se jim cena zdi primerna, 8% anketirancem pa je vseeno, kolikšna je cena.

7. 3. 23 Koliko bi odšteli za liter mleka?

Slika 27: Koliko bi odšteli za liter mleka?

Anketiranci so na vprašanje Koliko bi bili pripravljeni odšteti za liter mleka? odgovorili takole: do 0,50 evra za liter mleka bi odštelo 75%, 17% je ta trenutna cena kar primerna in 8% bi jih odšlo največ 1 evro.

7. 3. 24 Je cena za kilogram kruha primerna?

Slika 28: Je cena za kilogram kruha primerna?

Kar 92% anketirancev je odgovorilo, da se jim zdi cena za kilogram kruha neprimerna. 5% je vseeno, kolišna je cena, in 3% je takih, ki se jim zdi cena primerna.

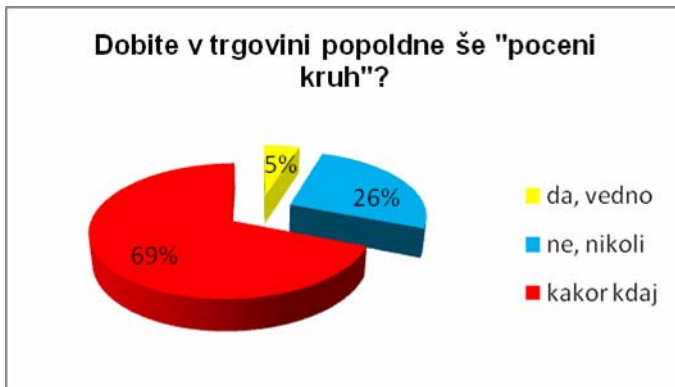
7. 3. 25 Koliko bi odšteli za kilogram kruha?

Slika 29: Koliko bi odšteli za kilogram kruha?

Odgovori so podobni oziroma podobni kot pri prejšnjem vprašanju, in sicer 92% je pripravljenih odšteti za kilogram kruha do 1,50 evra, 3% anketiranih največ 1,80 evra in 5% je ta cena kar zadovoljiva.

7. 3. 26 Dobite cenejši kruh v trgovini tudi popoldne?

Slika 30: Dobite cenejši kruh v trgovini tudi popoldne?

Popoldne 26% anketiranih ne dobi več cenejšega kruha, 5% ga dobi vedno in 69% včasih.

7. 3. 27 Podražitve

Slika 31: Podražitve

96% anketirancem meni, da so se živila v zadnjem letu res podražila, 2% anketirancev mislijo, da se niso in 2% anketiranih o podražitvah niso seznanjeni.

7. 3. 28 Stavke

Slika 32: Stavke

Na vprašanje o trenutnih stvkih nezadovoljnih delavcev se je kar 82% s stavko strinjalo, 8% anketirancev meni, da so stavke neupravičene in 10% anketirancem je za trenutno stanje vseeno.

7. 4 INTERPRETACIJA

Namen analize te ankete je ugotoviti, ali se je za Slovence in Slovenke življenje po vstopu v Evropsko unijo kaj spremenilo in na kakšen način. Največ anketirancev je starih od 25-35 let, sledijo jim osebe od 35-45 let in pa tesno za njimi so starejši od 45 let. 10% je starih do 25 let in to so v glavnem še študentje. Večina anketirancev ima vsaj srednješolsko izobrazbo, 13% jih ima višjo, visoko in le nekaj (5%) samo osnovno šolo. Menimo, da izobrazba vpliva na položaj in delovno mesto zaposlenih, kar je razvidno iz odgovorov na vprašanje o osebnem dohodku. 70% anketirancev je zaposlenih na delovnih mestih, kjer prejemajo plačo od 400 do 600 evrov. 20% je takih, ki opravljajo kakšno določeno funkcijo naprimer vodja izmene, oddelkovodja in temu primerna je tudi plača 600 evrov in več, nekaj pa takih,

ki opravljajo delo na tri oziroma štiri izmene, delo med prazniki, vikendi in jim 600 evrov in več plače prinesejo ti dodatki. Ostalo (10%) so v glavnem starejši ljudje, ki so že upokojeni in žal njihova pokojnina znaša do 400 evrov. 79% anketiranih je mnenja, da bi glede na delovno mesto in funkcijo, ki jo opravljajo morali zaslužiti vsaj 800 evrov, nekaj (16%) je takih, ki menijo, da si zaslužijo 1000 evrov in 5% anketiranih je s svojo plačo zadovoljnih. Ker je življenje vse dražje, moramo, še preden si ustvarimo družino, razmisliti tudi to, koliko otrok smo sposobni preživljati. Iz ankete lahko vidimo, da se vse več ljudi ravno zaradi tega odloča za enega otroka in tako je 38% takih gospodinjev, ki štejejo 3 člane. Takoj za petami so družine z dvema otrokoma, v glavnem so to družine srednjih let, ki imajo že najstniške otroke, 15% je družin, ki štejejo več kot 4 člane in so starši že pred upokojitvijo, le majhen procent (11%) pa je takih, ki se zaradi karijere še niso odločili za otroke in njihovo gospodinjstvo šteje 2 člana. Sklepamo lahko, da so imeli naši starši včasih boljše pogoje za življenje in so se za otroke odločili glede na željo po številu otrok, medtem ko danes mlade družine žal nimajo pogojev vzdrževati večjega števila otrok in jim tako omogočiti normalno življenje. Stroški stanovanja so tisti, ki nam »kradejo« plačo, velika večina (74%) anketirancev za stroške porabi več kot 250 evrov, 13% od 100 do 250 evrov in ravno toliko je takih, ki porabijo za stroške do 100 evrov. Ker imajo stanovanja vrtoglave cene, imamo tudi tu veliko težav, saj le stežka pridemo do lastnih stanovanj. 62% je že lastnikov, 31% jih živi pri starših oziroma sorodnikih in nekaj malo (7%) je takih, ki so v najemniškem razmerju. Peščica (21%) je takih, ki so poleg lastnega stanovanja lastniki še kakšne nepremičnine. Tudi hrana se je podražila, pravijo in velika večina (61%) v te namene porabi več kot 250 evrov na mesec, 26% jih porabi od 100 do 250 evrov in mali delež anketiranih (13%) do 100 evrov. Ob vseh teh izdatkih, ki so nujni za preživetje, žal skozi mesec velika večina (38%) komaj shaja in dodatnega denarja ne privarčujejo. Največ anketiranih (59%) nakupujejo v Mercator-ju, saj so le te v bližini doma in gredo ponavadi spotoma po najnujnejše ravno tja. Kar se tiče nabave za cel mesec na primer moke, riža, testenin, ... pa se jih vse več (25%) odpravi v Lidl, sledijo jim Spar (28%), Tuš (25%), Hofer (3%) in ne nazadnje nekateri (26%) nakupujejo tam, kjer je določen izdelek najcenejši. Cene na izdelkih vedno pogledajo in tudi primerjajo jih s konkurenčnimi. Oblečila in obutev kupujemo v glavnem na razprodajah, nekaj (9%) je takih, ki nakupujejo po redni ceni in nekaj (18%), ko to zares potrebujejo. Na dopust se odpravimo 1 x letno, 23 odstotkov je takih, ki se odpravijo večkrat, nekateri (8%) gredo na dopust bolj poredko in nekateri (20%) odvisno od financ v tistem letu. 50% anketiranih porabi za rekreacijo in kulturo manj kot 50 evrov in menim, da je s tem povezano tudi naše zdravje, ki zaradi tega, ker se vedno bolj zadržujemo doma, peša. 29% jih porabi več kot 50 evrov in ostali (21%) v te namene ne zapravljajo. Za kavarne in restavracije zapravi večina do 50 evrov. Anketiranci imajo v gospodinjstvu v glavnem že dva avtomobila (47%), redko tri (10%) oziroma enega samega (43%). Cena za liter mleka -0,80 evra absolutno ni primerna in zanj so pripravljeni odšteti do 0,50 evra. Tudi cena za kilogram kruha ni primerna, 2 evra bela štruca, in zanj so pripravljeni odšteti do 1,50 evra.

Problem nastane, ko smo v službi dopoldne in gremo v trgovino po kruh po službi, a žal večina (69%) meni, da cenejši kruh takrat ni več vedno na razpolago. Velika večina (96%) je mnenja, da so se živila v zadnjem letu res podražila in da so trenutne stavke upravičene.

8 ZAKLJUČEK

Po analizi anketnega vprašalnika smo prišli do veliko novih spoznanj. Največje in najbolj zastrašujoče je trenutno to, da je stanje v Sloveniji po vstopu v Evropsko unijo kljub raznim pozitivnim obljubam naše vlade, vendarle slabše. Ugotavljamo, da so plače v povprečju enake ali nižje kot pred vstopom v Evropsko unijo, stroški življenjskih potrebščin pa še vedno strmo naraščajo. Izdatki za položnice so tako visoki, da velika večina na plačilni dan poplača položnice, s preostalim denarjem pa skozi mesec razpolaga še za izdatke za hrano, ki pa žal tudi niso tako nizki. Konkurenca trgovin je velika in ljudje izbiramo tiste trgovine, v katerih dobimo več izdelkov za manj denarja. Vse cene na izdelkih dodobra preverimo, za razliko od prejšnjih let, ko smo imeli še tolar in nam tega skoraj da ni bilo potrebno. Cene izdelkov so bile dokaj konstantne, danes se spreminjajo skoraj vsak dan. Tudi stanje v obutveni in tekstilni trgovini se je spremenilo, oblačila in obutev nakupujemo na razprodajah, izdelke visokih kakovostnih razredov pa nakupujejo le bolj premožni ljudje. Zaradi tako nizkih plač, ki jih danes zaslužimo, žal ne uspemo varčevati denarja in posledica tega je, da si stežka privoščimo dopust. Nizke plače so vzrok tudi temu, da vse več mladih družin živi pri starših oziroma sorodnikih, saj niso kreditno sposobni, da bi si uredili svoje lastno stanovanje. Družine se manjšajo, ker niso dovolj finančno podprte, da bi lahko preživele več otrok. Ker je danes tudi za rekreacijo pogoj denar, se vse več ljudi zanjo ne odloča, se zadržujejo doma, so pogosto podvrženi razmišljanju, nervozi, depresiji in zaskrbljenosti. Slabša se medsebojna komunikacija, ki pa povzroča dandanašnjo nevoščljivost med ljudmi.

Če se osredotočimo na rezultate raziskave, lahko zapišemo, da anketiranci žal nimajo pozitivnega mnenja o vstopu v Evropsko unijo in s tem uvedbi evra, saj nam je do zdaj prinesel res samo slabe stvari, podražitve na vseh področjih.

Z denarjem se srečujemo prav na vsakem koraku. Ogromno literature, člankov, internetnih strani na temo kot jo nosi naša diplomatska naloga, je bilo potrebno, da smo prišla do zaključkov, ki pa so bili jasni že pred pisanjem te diplomske naloge. Menimo, da so trenutne stavke upravičene in v bližnji prihodnosti se jih bo moralo zgoditi še kar nekaj, da bodo vodilni pričeli razmišljati ne samo v svojo korist, temveč za celotno državo in prebivalstvo v njej.

Čeprav nič kaj spodbudno, pa vseeno lahko tako zaključim, da stroški življenja so iz dneva v dan večji, plače pa so res le še kot žepnina!

9 VIRI IN LITERATURA

Knjige:

- × Crnković, R. (1992) Gospodarske finance, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor
- × Kračun, D. (2006) Osnove ekonomske teorije 1, Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor
- × Kresal, B. (2000) Predpisi o plačah z uvodnimi pojasnili, Oziris, Lesce
- × Plešec, B., Marzidovšek N., (2000) Ocenjevanje cen življenjskih potrebščin, drobnoprodajnih cen in cen industrijskih izdelkov pri proizvajalcih, Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana
- × Strašek, S. (2007) Ekonomska politika, Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor
- × Sušjan, A. (2002) Teorija ekonomske rasti, NUK, Ljubljana 2002
- × Tršelič Selan, A. (2006) Vzorci trošenja gospodinjstev v Sloveniji in Evropski uniji, Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana
- × Tršelič Selan, A. (2006) Metodološke značilnosti ankete o porabi gospodinjstev v Sloveniji in Evropski uniji, Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana
- × Uhan, S. (1989) Vrednotenje dela, Moderna organizacija Kranj, Kranj

Spletne strani:

- ✓ <http://www.stat.si/doc/pub/rr/811-05> (17.04.2008)
- ✓ <http://www.zps.si/sl/trg-in-cene/trzni-pregled-in-cene> (03.05.2008)
- ✓ http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije (12.04.2008)
- ✓ http://www.durs.gov.si/si/aktualno-minimalna_in_zajamcena_placa/minimalna_placa_po_mesecih/ (03.05.2008)
- ✓ <http://ai.ijs.si/mezi/sindikat/povracila.htm#prvic> (07.04.2008)
- ✓ http://dbs.si/pdf/so_se_cene_zvisale.pdf (12.04.2008)

10 PRILOGA

10.1 ANKETA

Moje ime je Maja. Ob delu študiram na Višji strokovni šoli B&B. Z anketo, ki je anonimna, mi boste pomagali do diplome. Podatke bom uporabila izključno za raziskovalni del diplome.

Hvala

- 1. SPOL:** a) M b) Ž
- 2. STAROST:** a) do 25 b) 25-35 c) 35-45
d) 45 in več
- 3. STATUS:** a) zaposlen b) študent c) upokojen
d) brezposelen
- 4. VAŠA IZOBRAZBA:** a) OŠ b) srednja, poklicna c) višja, višješolska, visoka
- 5. VAŠ MESEČNI DOHODEK:** a) do 400 eur b) 400-600 eur
c) 600 eur in več
- 6. VAŠE GOSPODINJSTVO ŠTEJE:** a) 2 člana b) 3 člane
c) 4 člane d) 4 in več
- 7. KOLIKŠNI SO VAŠI MESEČNI IZDATKI ZA POLOŽNICE:** a) do 100 eur
b) 100-250 eur c) 250 in več
- 8. IZDATKI ZA KONČNO POTROŠNJO-(hrana) :** a) do 100 eur/mesec
b) 100-250 eur c) 250 in več
- 9. KAKO SHAJATE Z VAŠIM DOHODKOM?** a) težko b) komaj
c) še kar d) zaenkrat odlično
- 10. ALI OB VSEH IZDATKIH ŠE KAJ DENARJA PRIVARČUJETE?**
a) da b) ne
- 11. KJE NAKUPUJETE?** a) Mercator b) Spar c) Tuš
d) Lidl e) Hofer f) tam, kjer je določen artikel najcenejši
- 12. POGLEDATE CENO NA ARTIKLU, KI GA ŽELITE KUPITI?** a) da
b) ne
- 13. ALI PRIMERJATE CENE S KONKURENČNIMI?** a) da, vedno b) ne

- 14. KAKO KUPUJETE BELO TEHNIKO?** a) gotovina b) obročno
c) potrošniški kredit
- 15. OBLAČILA, OBUTEV KUPUJETE:** a) v redni ceni
b) na razprodajah c) ko jih/jo potrebujem
- 16. NA DOPUST GRESTE:** a) 1 x letno b) 2 x in več
c) v tistem letu odvisno od financ d) bolj poredko
- 17. STANOVANJSKO RAZMERJE:** a) lastnik b) najemnik
c) živim pri starših, sorodnikih
- 18. STE LASTNIK NEPREMIČNINE?** a) da b) ne
- 19. ŠT. AVTOMOBILOV V GOSPODINJSTVU?** a) 1 b) 2 c) 3
- 20. KOLIKO EUR MESEČNO NAMENITE REKREACIJI, KULTURI?**
a) manj kot 50 b) več kot 50 c) za to ne zapravljam
- 21. KOLIKO EUR MESEČNO NAMENITE KAVARNAM, RESTAVRACIJAM?** a) do 50 b) 50-100 c) za to ne zapravljam
- 22. SE VAM ZDI CENA ZA LITER MLEKA PRIMERNA? (0,80 EUR)**
a) ne b) da c) mi je vseeno
- 23. KOLIKO BI BILI PRIPRAVLJENI ODŠTETI VI?** a) do 0,50 eur
b) največ do 1 eur c) je tako kar v redu
- 24. SE VAM ZDI CENA ZA KG KRUHA PRIMERNA? (bela štruca, 2 eur)**
a) ne b) da c) mi je vseeno
- 25. KOLIKO BI BILI PRIPRAVLJENI ODŠTETI VI?** a) do 1,50
b) največ 1,80 c) je tako kar v redu
- 26. DOBITE V TRGOVINI POPOLDNE ŠE »POCENI« KRUH?** a) da, vedno
b) ne, nikoli c) kakor kdaj
- 27. SE VAM ZDI, DA SO SE ŽIVILA V ZADNJEM LETU PODRAŽILA?**
a) da b) ne c) ne vem
- 28. SE VAM ZDI, DA SO TRENUTNE STAVKE UPRAVIČENE?** a) da
b) ne c) mi je vseeno

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Prikaz bruto in neto plače trgovcev v trgovini na drobno, pretežno z živili ..</i>	14
<i>Slika 2: Mesečna stopnja rasti cen blaga; v obdobju januar 2007 do decembra 2007</i>	25
<i>Slika 3: Mesečna stopnja rasti cen storitev; v obdobju januar 2007 do decembra 2007</i>	25
<i>Slika 4: Naš vsakdanji kruh</i>	28
<i>Slika 5: Spol anketirancev</i>	29
<i>Slika 6: Starost anketirancev</i>	30
<i>Slika 7: Status anketirancev</i>	30
<i>Slika 8: Izobrazba anketirancev</i>	30
<i>Slika 9: Mesečni dohodek</i>	31
<i>Slika 10: Mnenje o vašem osebnem dohodku</i>	31
<i>Slika 11: Število oseb v gospodinjstvu</i>	32
<i>Slika 12: Mesečni izdatki za položnice</i>	32
<i>Slika 13: Mesečni izdatki za hrano</i>	32
<i>Slika 14: Shajanje z mesečnim dohodkom</i>	33
<i>Slika 15: Varčevanje denarja</i>	33
<i>Slika 16: Kje nakupujete?</i>	34
<i>Slika 17: Ali pogledate ceno na artiklu?</i>	34
<i>Slika 18: Primerjate cene s konkurenčnimi?</i>	34
<i>Slika 19: Kako nakupujete oblačitev, obutev?</i>	35
<i>Slika 20: Letni dopust</i>	35
<i>Slika 21: Stanovanjsko razmerje</i>	36
<i>Slika 22: Lastnik nepremičnin</i>	36
<i>Slika 23: Število avtomobilov v gospodinjstvu</i>	36
<i>Slika 24: Mesečna poraba za rekreacijo, kulturo</i>	37
<i>Slika 25: Mesečna poraba za kavarne, restavracije</i>	37
<i>Slika 26: Je cena za liter mleka primerna?</i>	38
<i>Slika 27: Koliko bi odšteli za liter mleka?</i>	38
<i>Slika 28: Je cena za kilogram kruha primerna?</i>	38
<i>Slika 29: Koliko bi odšteli za kilogram kruha?</i>	39
<i>Slika 30: Dobite cenejši kruh v trgovini tudi popoldne?</i>	39
<i>Slika 31: Podražitve</i>	40
<i>Slika 32: Stavke</i>	40

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Cena za 1 kilogram kruha</i>	26
<i>Tabela 2: Cena za 10 komadov svežih jajc</i>	27
<i>Tabela 3: Cena za 1 liter mleka</i>	27
<i>Tabela 4: Cena za 1 liter olja</i>	27
<i>Tabela 5: Cena za 1 kilogram krompirja</i>	27
<i>Tabela 6: Cena za 1 kilogram sladkorja</i>	27